… C U L T U R A
MAANDBLAD VAN HET CULTUREEL CENTRUM ARUBA
JAARGANG 4 APRIL 1957 No. 1
Redactie: J. J. STAM
Druk: GENERAL PRINTING

ENKELE PAASGEDICHTEN

GOEDE VRIJDAG

I

Zoals een vleermuis, aan het hout
Gespijkerd van een boerendeur,
In 't sterven langzaamaan vergrauwt
En, dood, een vod wordt zonder kleur -

Zoals in het bezaaide land
Een dode kraai, die op de wind
Zich wiegt aan een verrafeld band,
In goorheid zijn vergaan begint -

Zo is aan U de dood verricht
En reeds Uw lijf verstard tot vaal:
Maar Uw gelaat draagt nog het licht
Als in een transparante graal!

In 't donker laaiend bloeit de brand,
Die door de broze wanden slaat:
Want lichtende houdt God daar stand,
Die eeuwig is en nooit vergaat!

II

Zoals een vrouw haar pijnen lijdt
Om 't liefste, dat uit haar begint,
En in de felste pijnen strijdt
Om 't aarz'lend leven van haar kind -

Zoals mijn moeder duldloos leed
En daalde tot de grens der dood,
Maar door haar pijn mij worden deed
En mateloos het leven bood-

Zo, Christus aan het kruis, zijt Gij
Een moeder in de greep der pijn,
Dat met U, als Uw kinderen, wij
In 't zelfde leven zullen zijn!

O Moeder, die de Christus heet
En deze hoogste Liefde zijt,
Voor wie ons hart geen beden weet
Dan: Jesus Christus, o Gij Lijdt —

W. A. P. Smit.

PASEN

O Pasen, uitverkoren
der dagen al,
geen hart ooit gaat verloren
of sterven zal,
dat heeft bij al zijn wonden
de troost ontvaân:
de held, van God gezonden,
is opgestaan.

O morgen die uit grijze
nevelen dicht
doet voor ons oog verrijzen
zijn stil gezicht -
o dag daar ligt te blinken
in stroom van tijd,
glans die niet zal verzinken,
Gods eeuwigheid.

Nu breekt de wereld open
in nieuwe pracht,
nu Christus haar komt dopen
met vuur en kracht;
nu wil, mijn hart, aanschouwe' en
verwonderd staan,
Christus, de Godgetrouwe
is opgestaan.

Duco Vorster.

GOEDE VRIJDAG

Dit is de dag, waarop een Lief als geen
Zijn welbeminde door zijn dood deed leven:
Wie zulk een dood niet staat in 't hart geschreven,
O, grote God! is harder nog dan steen.

Maar wie voelt in die zoete pijn zich één,
Zo niet de ziel door liefde wordt gedreven?
Ontvlam haar dan, en van Uw laaiend leven
Voer er de vuren adem door haar heen.

Beschrei, mijn ogen, 't lijden van Gods Zoon,
Bezing, mijn lied, zijn overheerlijk loon,
En gij, mijn hart, wil eeuwig Hem verkiezen.

Hoe onverwinlijk is mijn Koning groot!
Hoe rijke winst trok Hij uit zijn verliezen,
Die door zijn sterven triomfeert de dood!

Jacques Benoit.

PAASMORGEN

Zij gaat treurende over het vochtige gras.
De crocus en sneeuwklokjes voor haar voeten
ziet zij niet - zij heeft liefgehad.
Zal Maria Hem nog ontmoeten?

Haar hart is een wijde spiegelzaal
overal is zijn hoofd en het bloed en
zijn ogen, zijn wonden, duizendmaal -
zij kan Hem toch nog ontmoeten?

Zijn bitter lijden, zijn laatste dorst,
zij heeft alles voor Hem willen boeten.
Haar handen tasten haar oude borst -
durft Maria Hem nog ontmoeten?

Het wilde licht doet haar ogen pijn -
dat de bloemen zó bloeien moeten
nu de eeuwige raden geschonden zijn -
kan Maria Hem zó ontmoeten?

Een vreemde stem... wie zij zoekt? o God,
uw lente rijst blinkende voor mijn voeten
en ik tast naar U, naar Uw zoon, mijn zoon, tot
ik Hem eindelijk weer zal ontmoeten...

. . . .

Maria... mijn meester, mijn eigen kind,
mijn God, van allen die sterven moeten
ben ik de dienstmaagd, die U hier vindt,
dat ik U eerst mag ontmoeten -

zij wandelt bevende langs het pad,
crocus en sneeuwklokjes over haar voeten.
O heilige moeder, bid voor ons, dat
wij uw zoon eens met u ontmoeten.

Gabriël Smit.

SPIEGEL VAN ARUBAANS CULTUREEL LEVEN

Misschien hebben de kunstkenners gelijk, als ze beweren dat het peil van de balletuitvoering van onze CCA-school eerder gezakt dan gestegen is. Maar vergeten zij dan niet, dat het materiaal, waarmee Mej. Athmer werkte, gerekend moet worden tot de grote groep beginnelingen. Dat daardoor een rommelige indruk wordt gewekt, is een feit, waaraan nauwelijks ontkomen kan worden. Toch hielden deze kleine artiestjes een volle zaal geamuseerd en prettig bezig. Bij alle tekortkomingen pleit dit voor het heterogene gezelschap, dat er ondanks feilen zeker in geslaagd is, de zaal beter op de hoogte te brengen van de doelstellingen van deze balletschool.

Over het optreden van Zabaleta schrijven betekent in feite het volmaakte in een keurslijf dwingen van conventionele uitdrukkingen. Immers, als een artist van deze vermaardheid een zeer goed bezet Bolivariana geheel van deze aarde weet los te maken en ons mensen alle zorgen, drukte en tegenslagen doet vergeten, wat kunnen dan woorden verder nog uitdrukken. Liever willen wij de Arubaanse Kunstkring geluk wensen met deze superbe uitvoering, die dan meteen een serie concerten heeft ingeluid, waaraan wij allen grote vreugde zullen gaan beleven.

Hier past een woord van hulde aan het adres van secretaris Timmer, die de ontwerper is geweest van de inmiddels wijd en zijd bekend geworden abonnementsserie. Wij kunnen ons realiseren, dat deze serie van 7 concerten voor de Kunstkring een groot waagstuk is, omdat het verleden niet dadelijk aanleiding heeft gegeven tot optimistische verwachtin-

gen ten aanzien van deze geprojecteerde concerten.

Het stemt daarom tot des te groter vreugde, dat zovelen door een bezoek aan het fenomeen Zabaleta hebben getoond, waardering en belangstelling te hebben voor deze krachttoer, die dan toch maar inhoudt, dat onze gemeenschap binnen enkele maanden kennis kan maken met culturele manifestaties van de hoogste orde.

Over enige tijd volgt het tweede concert, te geven door de meesterpianist Albert Ferber. Men kan afgaan op recensies uit grote Amerikaanse en Europese bladen. Men kan geloven wat impressariaten over hun kunstenaars vertellen, men kan grif toegeven dat Ferber een groot pianist is, maar tenslotte is er maar één ware gelegenheid, zich van zijn gaven te overtuigen: een bezoek aan zijn concert.

Tientallen hebben door het nemen van een abonnement getoond vertrouwen te hebben in het geprojecteerde plan. Dat zijn de pijlers, waarop de kunstkring kan verder bouwen. Maar er is meer nodig. En dat overige materiaal levert u, bezoeker of bezoekster door massale opkomst, door intense belangstelling en waardering.

Heus, geloof niet wat de kranten over Ferber zeggen. Kom zelf luisteren. Zorg er voor dat u kunt zeggen: ik was er ook bij.

En dit nog aan het adres van Zabaleta: Hartelijk dank voor al die pure schoonheid en dat grote geluk van die wonderlijk mooie avond in Bolivariana.

S.

ARUBAANSE KUNSTKRING

Albert Ferber pianorecital:

De Zwitserse pianist Albert Ferber, die op 25 april een concert zal geven in het oude Prot. kerkje, heeft dit met Zabaleta gemeen, dat hij zich specialiseert in klankschoonheid, zij het dan op de Steinway. Het is daarom dat o.a. zijn Debussyspel zo wordt geroemd, en zelfs op één lijn geplaatst wordt met dat van de grote Walter Gieseking.

Over zijn levensloop en carrière schreven we reeds in de vorige Cultura. We beperken ons nu tot vermelding van de te spelen werken:

Fantasie in c, K.V. 396 .... Mozart
Sonate no. 31 in a, opus 110 .... Beethoven
Moderato cantabile molto espressivo, allegro molto finale
Intermezzo, opus 117 no. 2 .... Brahms
Capricio, opus 116. no. 17 .... Brahms
Rhapsodie, op 119 no. 4 .... Brahms

P a u z e

Impromptu, op 142 no. 3 .... Schubert
Impromptu no. 1 en 2 .... Chopin
Andaluza .... De Falla
„Pour le piano" .... Debussy
prelude,
sarabande,
toccata.

Kaartverkoop met plaatsbespreken, voor dit recital, vanaf zaterdag 20 april bij de Aruba Boekhandel, Oranjestad. Het aantal kaarten is beperkt, omdat er reeds plaatsen zijn gereserveerd voor de houders van abonnementen, dus is het zaak Uw kaarten vroeg te kopen. Prijzen der plaatsen fl. 4.-. Leden kunstkring fl. 3.-. Abonnementen vrij.

B A L L E T A V O N D

Nora Kovachs en Istvan Rabovsky.

Wij vestigen nu reeds Uw aandacht op deze balletavond die Zaterdag 11 Mei in de Veer wordt gegeven. We kregen de volgende gegevens over dit gevierde danspaar.

Nora en Istvan studeerden beiden aan de Staatsopera balletschool te Budapest. Nora Kovachs kwam uit de welgestelde kringen, en had reeds voorbereidende muziek en dansopleiding genoten, toen zij acht jaar oud op deze balletschool kwam. Istvan Rabovsky, zoon uit een arm arbeidersgezin, kwam voor het eerst met de dans in aanraking, door het zien van een film met Fred Astaire. Toen hij elf jaar was, kreeg hij met 300 andere jongens de kans een proef af te leggen voor toelating tot de Staatsopera balletschool. Vijf van de 300 werden toegelaten, waaronder Istvan. Op zestienjarige leeftijd danste hij reeds solopartijen bij het Hongaars Staatsballet, en het jaar daarop werd hij ontdekt, door de grote Russische ballerina Ulanova, die besloot hem mee te nemen naar Moskou. Als zijn partner koos Ulanova de veelbelovende jonge ballerina Nora Kovachs.

In Rusland, onder leiding van de groten van het Russisch Ballet zoals Vaganova, Messerer en Tarasov, werd Nora spoedig een volmaakt ballerina, en een van de prima ballerina's van de Sovjet Unie. Met Istvan Rabovsky trad zij op in Moskou's Bolshoi Theater, en het beroemde Marynsky theater in Leningrad. Ondanks hun succes, dat gepaard ging met speciale privileges en beloningen, werden de anti-communistische gevoelens van het danspaar (en echtpaar) met de dag versterkt, door de beperkingen van hun artistieke en persoonlijke vrijheid, en door het leven dat zij om zich heen zagen.

In Met 1953, bij een speciaal optreden voor Oostduitse autoriteiten, zagen zij kans om te vluchten. Kort voor aanvangstijd, verlieten zij, eenvoudig gekleed het hotel, en vertelden de directie dat zij voor hun optreden nog een korte wandeling wilden maken. Ze liepen via een omweg naar een station van de ondergrondse, hadden het geluk niet gecontroleerd te worden door de geheime politie, doorstonden angstige momenten in afwachting van een trein naar het westen, stapten in en kwamen zo in West Berlijn, waar de Amerikaanse autoriteiten asyl verleenden. Daarna begonnen hun triomfen aan deze zijde van het Yzeren gordijn, in London met het London Festival Ballet, en in Parijs met Ballet Roland Petit. Met veel succes traden zij op in het Broadway Theater te New York, met het Ballet de Paris.

In 1955 maakten zij weer een tournee door Amerika, met het London Festival Ballet. In 1956 was Europa getuige van hun sublieme danskunst, en dit jaar is voor Zuid- en Midden-Amerika, waaronder Aruba.

De Veer zal op 11 Mei waarschijnlijk te klein zijn, en er is slechts één uitvoering. Koopt Uw kaarten dus op tijd, dan bent U ook zeker van een goede plaats. Kaartverkoop met plaatsbespreken vanaf 1 Mei bij Aruba Boekhandel Oranjestad. Prijzen: eerste rang fl. 4.-, tweede rang fl. 3.-. Voor houders van het abonnement zijn reeds eerste-rangs plaatsen gereserveerd. Voor deze avond zijn geen speciale prijzen voor kunstkringleden.

Het programma van deze balletavond vermeld o.a. Don Quichotte, een dans in vijf delen van Minkus (1827-1897); Wals van Moskowsky (1854-1925); Scheherazade, van Rimsky-Korsakov (1844-1908); Melodia uit „Orfeo" van Gluck en Pas de Deux uit „Coppelia" van L. Delibes.

Bruckner

RADIO-PROGRAMMA

van 18 April - 19 Mei

Donderdag 18 April:
Joh. Seb. Bach: Mattheus Passion.II

Zondag 21 April:
G. F. Händel: Alleluia uit „De Messias".
Inleiding door de Z. E. Pater C. Kruidenberg.
Anton Bruckner: Te Deum.
Anton Bruckner: Mis in f.

Donderdag 25 April:
G. Puccini: Madame Butterfly.
Eerste deel.

Zondag 28 April:
G. Puccini: Madame Butterfly
Tweede deel.

Donderdag 2 Mei:
Lichte Muziek.

Zondag 5 Mei:
Causerie door de Heer Chr. Westrate.
v. Beethoven: Tweede Symphonie.
Joh. Brahms: Pianoconcert No. 1
Solist: Rudolf Serkin.

Donderdag 9 Mei:
Operettemuziek.

Zondag 12 Mei:
G. Verdi: La Traviata.
Volledige uitvoering.

Donderdag 16 Mei:
Klassieke Muziek:
Jos. Haydn: Trompetconcert.
v. Beethoven: 7de Symphonie.
Ouvertures.

Zondag 19 Mei:
Inleiding te houden door de Heer Chr. Westrate.
Rimsky-Korsakov: Sheherezade.
M. Ravel: Dahnis et Chloe. Suite No. 1.

BRUCKNER'S MIS IN F MINEUR.

Even als Mahler, kan Bruckner bogen op grote rijen vereerders van zijn grootse, verheven komst met daartegenover het volstrekte afwijzen van zijn muziek door vele anderen.

Het is hier als met andere zaken; men moet contact gehad hebben met zijn muziek, men moet over het leven van deze begenadigde „heidense" heilige gelezen hebben, deze ruwe, onbehouwen mens, zinnelijk van aard, maar tegelijkertijd een halve heilige; men moet weten van het conflict, veroorzaakt door deze grote tegenstellingen, om onbevooroordeeld een uitspraak te doen over zijn vaak geniale muziek.

De mis in f is beslist geen liturgisch werk in de zin, die wij daaronder verstaan. Doch evenals elke mis is zij wel de apotheose van goddelijke genade en heerlijkheid. Geloof en vertrouwen inspireerden Bruckner tot het schrijven van dit grootse werk, monumenteel van allure, weids van gedachtengangen, weelderig als de kleurenpracht van de Barok met zijn pralende ornamentiek. Wij allen dienen de Schepper op onze eigen manier. Bruckner deed dit met de hartstocht het barokke lijnenspel eigen. Dit lijnenspel is voor hem de religieuze beleving, het brengen van eer aan God.

De stijl van deze mis doet denken aan zijn symphonieën. Er is een grote overeenkomst in structuur tussen zijn religieuze werken en zijn symphonieën. Het zwaartepunt ligt ook hier aan het slot. De triomf van het Goddelijke wordt hier gesymboliseerd, door het begin-thema (van het Kyrie) in majeur te laten optreden, terwijl dit Kyrie-thema zelf in mineur staat.

Bruckner schreef zijn mis voor 2 fluiten, 2 hobo's, 2 clarinetten, 2 fagotten, 4 hoorns, 2 trompetten, 3 trombones, 3 pauken, strijkorkest en orgel ad libitum. Vervolgens een vierstemming koor en soli. Met recht kon hij spreken van een „grosze Messe".

In 1868 voltooide Br. dit machtige werk. De partituur werd echter aan de componist teruggezonden. Het werk was onuitvoerbaar. Vier jaren later volgde dan werkelijk de eerste uitvoering. De dirigent voelde zich echter niet capabel en Bruckner zelf leidde de eerste uitvoering, die een welverdiend succes bracht. Overigens was dit één van de weinige keren, dat Bruckner een eigen werk hoorde uitgevoerd. Een hem zeer vijandige wereld boycotte elk pogen, zijn werk te introduceren bij het grote publiek. Een uitzondering moet hier gemaakt worden voor bevriende dirigenten en leerlingen, als: Mottl, Muck, Weingartner en Mahler.

In deze mis zijn vooral Sanctus en Benedictus de vruchten van zijn fijn geinspireerde kunstenaarsgeest. Hier horen wij de Bruckner van de Linzer Dom, die zijn hele hart uitstort in zangerige melodieën. Men luistere slechts naar de cello-solo, waarmede de Benedictus begint.

Omdat sommige motieven uit Kyrie en Gloria in het Agnus Dei opnieuw terugkeren worden deze delen hecht aaneengesmeed tot een monument van weelderige klankschoonheid. De luisteraar, die enigszins met de compositieleer op de hoogte is, zal daarnaast met bewondering het technisch en contrapuntisch meesterschap van deze, altijd nog gesmade, Bruckner aanhoren.

Dat daarnaast in deze muziek de brede, majestueze klank doet denken aan zijn geliefd instrument, het orgel is niet zo verwonderlijk, als we bedenken dat het juist het orgel is geweest, waaruit Bruckner zijn hele leven geput heeft.

J. Stam.

KORTE TOELICHTING BIJ HET RADIO-PROGRAMMA

Van verschillende zijden bereikte ons het verzoek zo mogelijk iets over de inhoud van de operettes en opera's mede te delen. Gaarne voldoen wij aan dit verzoek, hierbij de hoop uitsprekend, dat deze korte uitleg zal bijdragen tot groter luistergenot.

MADAME BUTTERFLY

Eerste opvoering in de Scala te Milaan op 17 februari, 1904. Succes nihil. Op 28 mei van het zelfde jaar een tweede opvoering te Brescia, na gedeeltelijke verandering in montage en herziene partituur. Succes groot. In 1905 eerste opvoering in Covent Garden met o.a. Caruso in de rol van Pinkerton.

De hoofdpersoon van deze opera is Butterfly, de jonge Japanse geisha Cho-Cho-San. Die wordt voor honderd yen aan Pinkerton, een Amerikaanse zeeofficier, verkocht. De Amerikaanse consul, Sharpless, probeert P. van dit huwelijk af te houden, omdat hij van mening is dat deze geschiedenis zal eindigen met „het breken van een hart."

Het huwelijk gaat echter toch door, Butterfly wordt door de verwanten naar de woning van Pinkerton gebracht, waar het huwelijk gesloten zal worden. Er is nog al wat geharrewar, iets wat P. ongeduldig maakt, maar tenslotte verdwijnen de familieleden en Butterfly blijft met Pinkerton alleen ach-

ter. Een betoverend liefdes-duet vol melodische schoonheid brengt ons dan het einde van de eerste acte.

Het tweede bedrijf toont ons Butterfly, die nu reeds drie jaar wacht op de terugkeer van Pinkerton. Haar dienstmeid zegt haar maar niet al te vast te rekenen op een terugkomst van P., maar Butterfly bezweert haar, dat er eenmaal een dag zàl komen, dat zij rook aan de horizon zal zien, daarna een schip en tenslotte haar Pinkerton. Haar huisje staat op een heuvel dicht bij de baai van Nagasaki. Dan verschijnt Sharpless bij haar, die haar moet komen mededelen, dat Pinkerton in Amerika getrouwd is met een Amerikaans meisje. Hij krijgt echter niet de gelegenheid Butterfly hierover in te lichten, om de eenvoudige reden, dat ze hem geen kans geeft aan het woord te komen.

De huwelijksmakelaar, die reeds lang begrepen heeft, dat Pinkerton nooit bij Butterfly terug zal komen, heeft al weer een nieuwe huwelijkscandidaat, een echte prins. Prins Yamadori. Butterfly wimpelt hem achter af. Dan komt toch nog de gelegenheid de brief van Pinkerton voor te lezen, maar Butterfly is niet te overtuigen. Sharpless stelt haar voor toch maar met de prins te trouwen, maar dit is Butterfly onmogelijk. Zij heeft immers een zoon van Pinkerton. Zo Pinkerton niet terugkeert, is er maar één mogelijkheid: sterven. Dan hoort men een kanon in de haven en Butterfly kijkt met een telescoop in de verte. Zij ziet een oorlogsschip met de Amerikaanse vlag en de naam Abraham Lincoln, het schip, waarop Pinkerton werkt. Vol vreugde vertelt ze dan, dat haar liefde heeft gezegevierd, ze laat zich kleden en opmaken, het huis versieren en wacht vol vertrouwen op de terugkomst van Pinkerton. De nacht komt over het land en nog is P. er niet. Butterfly blijft de hele lange nacht wachten, terwijl meid en baby in slaap vallen.

Nu volgt een orkestraal tussenspel, waartussendoor het roepen van de matrozen kan gehoord worden. De meid wordt plotseling wakker, ziet B. nog steeds roerloos wachten en haalt haar over wat te gaan rusten. Nauwelijks is B. weg, of daar verschijnt Pinkerton met de consul. Het dienstmeisje hoort nu de volle waarheid en is hierdoor helemaal van haar stukken gebracht. De nieuwe mevr. Pinkerton komt dan binnen en belooft, dat ze voor de baby wil zorgen. Butterfly door het rumoer ontwaakt, komt dan ook binnen en begrijpt na enkele vragen de volle waarheid. Mevr. Pinkerton 2 vraagt ook haar of zij voor het kind mag zorgen. Butterfly stemt hierin toe en zegt dat ze na een half uur terug moet komen.

Butterfly besluit dan te doen, wat zij reeds eerder aan Sharpless beloofd heeft te doen. Zij knielt neer voor het Boedda-beeld, neemt de dolk van de muur, kust het wapen en leest de woorden erin gegraveerd: In eer te sterven is beter dan in oneer te leven. Op het ogenblik dat zij het wapen in haar keel zal drukken, komt haar zoontje binnen. Ze overlaadt het kind met kussen, omhelst het hartstochtelijk en zingt het een diep-ontroerend vaarwel toe. Dan zet ze haar zoon op een stoel, geeft hem een Amerikaanse vlag, waarmee hij kan spelen en verdwijnt achter een gordijn. Enkele ogenblikken daarna horen we het mes vallen en zien we Butterfly naar voren wankelen. Zij reikt naar haar kind, omhelst het een laatste maal en valt neer. Van achter het toneel klinkt Pinkerton's stem, die de naam Butterfly roept en als dan het orkest de meest fatalistische muziek laat horen, snellen Pinkerton en Sharpless het podium op. Te laat echter. Butterfly is reeds dood. Snikkend valt P. op zijn knieën bij de dode neer, terwijl Sharpless het kind opneemt en kust. Meteen daarop valt het gordijn voor de laatste maal.

MUZIEK KENNEN DOET MUZIEK GENIETEN (7)

Voor zover wij kunnen nagaan ontstaat de eerste meerstemmige muziek omstreeks het jaar 800. Het is namelijk onmogelijk om te spreken van een uitvinden of ontdekken van meerstemmigheid op een nauwkeurig te omschrijven plaats en tijd. Het is in elk geval niet zo dat een zekere musicus eens dacht: nu gaan we eens twee tonen van verschillende hoogte laten samenklinken, we luisteren of het goed klinkt, en als we de goede combinatie gevonden hebben, vertellen we aan eenieder die het horen wil, dat wij de meerstemmigheid hebben uitgevonden.

De geschiedkundigen nemen aan dat meerstemmigheid min of meer toevallig is ontstaan, misschien wel op verschillende plaatsen tegelijk. Het is voor ons, mensen van de 20e eeuw, zeer moeilijk om een voorstelling te maken van een tijd waarin men slechts muzikale eenstemmigheid kende. Wij vinden eenstemmig niet alleen onvolledig en primitief (of dit waar is, is natuurlijk een andere vraag!) maar zoeken als het ware dadelijk een andere toon om deze met onze eenstemmige melodie te combineren. Wel

vervolg blz. 13.

CULTURA JEUGDRUBRIEK

PRIJSVRAAG

Een koud verblijf.

Het liefst had Barents de boel opgebroken om met zijn schip Zuidelijker streken op te zoeken, waar met groter kans op behoud van schip en mensenlevens overwinterd zou kunnen worden. Als hij dacht aan de lange poolwinter, aan de eindeloze nacht temidden van sneeuw, ijs en het woeden der elementen, maakte een grote bezorgdheid zich van hem meester. De brave timmerman was de eerste dode die zij te betreuren hadden, maar zou hij ook de laatste zijn?

Er was niets vriendelijks of moedgevends aan deze plek met de onafzienbare sneeuw en ijsvelden. Het monotone karakter van dit eeuwig witte landschap had iets neerdrukkends en noodlottigs; de eenzaamheid werkte fnuikend op de zenuwen; de stilte, slechts onderbroken door de krakende en schurende geluiden van ijs maakte van sommige maats schuwe, in zichzelf gekeerde mensen. Barents trachtte hen op te beuren. Hij zei hun, dat ze het wel zouden klaren als ze maar flink bleven. Zelf stak hij ook de handen uit de mouwen en sjouwde net zo hard aan het huis als de anderen. Ondertussen hield hij het ijs scherp in de gaten. Men kon immers nooit weten! Gesteld dat er open water kwam. Hij zou geen ogenblik aarzelen er gebruik van te maken. Soms geraakte het ijs in beweging, plotseling en met grote vaart schoof het dan langs de baai. Schotsen stapelden zich op om even later weer donderend uiteen te vallen; wakken zwart water werden zichtbaar en verdwenen weer even snel. Barents keek ademloos toe. Iedere vezel van zijn lichaam was gespannen. Op het schip gezeten speurde hij urenlang over de grauwe ijsvelden naar het verlossende open water, waarvan nimmer zoveel was, dat een schip er zonder gevaar door de schotsen gekraakt te worden in kon liggen. Tot de kou hem te machtig werd en hij verkleumd en met stijve botten gauw aan een karweitje begon om weer een weinig warm te worden. Maar zelfs onder het werk door richtte hij de blik geregeld naar het schip als verwachtte hij, dat een wonder het in open water zou laten glijden. Alsof hij ook maar iets met zijn schip zou kunnen beginnen; er was met de beste wil geen beweging in te krijgen, zo stijf zat het ingevroren.

Op 27 september deed de poolkoude haar intrede. De maats liepen op een drafje om hun bloed te laten circuleren. De wind beet gemeen in hun gezicht. Ze bonden lappen om hun oren en handen, omdat het anders niet uit te houden was. Maar het werk moest doorgaan.

Dit werk was het bouwen van een huis, om daarin te overwinteren.

De mannen, waar het hier over gaat, waren uitgezonden om langs het Noorden een zeeweg naar Indie te vinden. Ze vroren vast in de poolzee en overwinterden op een eiland.

Stuur de naam van dit eiland vóór 30 april aan P.O. Box 216. Onder de goede oplossers wordt het boek waaraan het bovenstaande is ontleend, plus nog twee andere boeken verloot.

JOSEPH HAYDN KREEG ZIJN HOOFD TERUG

Toen op 5 juni 1954 een schedel in plechtige optocht werd vervoerd naar Eisenstadt, een stad in de toen nog Russische zone van Oostenrijk, kwam daarmee een einde aan de scheiding van lichaam en hoofd van de beroemde componist Franz Joseph Haydn, die in 1809 te Wenen overleed.

Deze Franz Joseph was reeds tijdens zijn leven een beroemdheid, dit in tegenstelling met Mozart, die arm stierf en onbekend bleef, totdat men na zijn leven beter ging begrijpen van welk een prachtige schoonheid zijn muziek was.

Haydn was in dienst van de familie Esterhazy. Aan het hof van deze graaf was hij belast met de muzikale leiding. Het is dus heel gemakkelijk te begrijpen, dat hij tijdens zijn jaren bij de familie Esterhazy doorgebracht, veel muziek voor de muziekkapel van deze graaf componeerde.

Wel, Haydn stierf in 1909 nadat men hem reeds een jaar of vier tevoren dood verklaard had. Niet de dokter, maar de beroemde „men" van de straat. Zijn roem blijkt voldoende uit het feit, dat bij het bericht van zijn sterven - een bericht, dat volkomen onjuist was - verschillende componisten dadelijk werken schreven, die betrekking hadden op de musicus Haydn. Cherubini schreef een cantate in memoriam, Kreutzer een vioolconcert, waarvan de thema's ontleend waren aan Haydn en in Parijs werd zelfs een dodendienst gehouden, waarbij Mozarts Requiem werd uitgevoerd.

Natuurlijk heeft Haydn van deze activiteiten gehoord. Met een soort galgenhumor merkte hij zelfs in een brief op, dat hij gaarne naar Parijs gekomen zou zijn, om de dodendienst zelf te dirigeren. Maar goed, in 1809, toen de legers van Napoleon voor

Wenen stonden, ging Haydn echt dood en hij werd met veel eer te Wenen begraven.

Reeds spoedig daarna kreeg Prins Esterhazy verlof het lichaam over te brengen naar Eisenstadt, de plaats waar Haydn zoveel jaren van zijn lange leven gewerkt had. Men besteedde echter maar matig aandacht aan het graf van deze grote componist. Dit veranderde toen een Engelse hertog tegenover Prins Esterhazy opmerkte, dat men toch wel te benijden was, als men deze Haydn jaren lang in dienst had gehad en daarna zijn overblijfselen mocht bezitten. De prins gaf opdracht het lijk op te graven en het opnieuw in de kerk van Eisenstadt, de plaats waar Haydn zoveel van zijn missen zelf gedirigeerd had, ter aarde te bestellen.

Men toog dus aan het werk. Het graf werd geopend, de kist open gemaakt en daar kregen de werklieden de schok van hun leven. De schedel was verdwenen. Men vertelde de prins hoe men Haydn gevonden had. De politie werd erbij geroepen en de korte opdracht van vorst Esterhazy luidde: Vind zijn hoofd. De prins had dus niet gesproken van: „Zoek het hoofd" maar „Vind het." De politie deed wat van haar verwacht werd. Zij kwam met een schedel terug. Orders zijn orders, nietwaar en elke schedel is beter dan gaan schedel.

Men wilde natuurlijk toch wel graag weten, hoe dat eigenlijk met dat hoofd van Haydn zat. Dus ging men onderzoeken. En toen bleek, dat het begonnen was bij een zekere Rosenbaum, een vroegere secretaris van de prins, die samen met een mijnheer Peter, de doodgraver van Wenen had omgekocht de kist te openen en het hoofd van Haydn eruit te stelen. Hun motief was: wij willen de schedel van Haydn meten en er phrenologische experimenten mee uitvoeren. Phrenologie betekent hersenleer. Prins Esterhazy was over deze gang van zaken niet erg best te spreken. De politie zocht verder. Men ging naar de heer Peter. Geen schedel. Naar Rosenbaum... geen schedel. Zijn vrouw had deze meegenomen naar haar kamer en weigerde de politie binnen te laten omdat zij zo erg ziek was. En omdat Rosenbaum de politie niet wilde laten opdraaien voor zijn fout, gaf hij de heren een schedel. Tegen betaling dan altijd. En... verder geen vragen meer. In ieder geval kreeg Haydn een hoofd, al was het dan niet zijn eigen.

Maar Prins Esterhazy was nog niet tevreden. Men zocht verder. Rosenbaum stierf en liet de schedel na aan zijn collega-grafschenner Peter, met de bepaling dat deze het voorwerp zou afstaan aan de Sociëteit van de Vrienden der Muziek, als hij kwam te sterven. De schedel geraakte echter in handen van een collega-phrenoloog en deze bepaalde, dat het gezochte voorwerp na zijn dood moest worden geschonken aan de Weense universiteit. Zo waren er nu drie, die meenden aanspraken te kunnen doen gelden op het hoofd van Franz Joseph: De Vrienden der Muziek, de Universiteit en de familie Esterhazy. Uiteindelijk kreeg de Sociëteit van de Vrienden der Muziek de schedel in het bezit en tot 5 juni 1954 is deze daar gebleven, liggende op een satijnen kussentje in een prachtig kistje, dat het onmiskenbare stempel van de barok droeg en voorzien was van glazen wanden.

In 1932 was er overigens ook al sprake van geweest, dat Haydn zijn eigen schedel zou terug krijgen. Toen was het 200 jaar geleden, dat deze musicus, die genoemd wordt: de vader van de symfonie, het strijkkwartet en de moderne instrumentale muziek, werd geboren. De Sociëteit was bereid... maar, de gevraagde som was te hoog voor de familie Esterhazy. In 1938 ging het gerucht opnieuw, toen Hitler zo goed was zijn vaderland Oostenrijk bij Duitsland in te lijven. De bekende Anschlusz. Maar ook nu bleef het bij praten.

Na de tweede wereldoorlog ging de Sociëteit met teruggave accoord. Maar toen waren de Russen spelbrekers, want zij arresteerden Prins Esterhazy, een nakomeling van de Prins, die omstreeks 1820 de schedel-affaire begonnen was, tegelijk met de ons zo bekende Kardinaal Mindszenty en hij werd tot 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

In 1954 kwam tenslotte het einde van dit drama. In tegenwoordigheid van een groot aantal illustere persoonlijkheden werd het veelgezochte voorwerp vanuit het gebouw van de Musikverein Sociëteit naar Eisenstadt vervoerd en zijn lichaam, of wat daarvan over is, en schedel weer verenigd. Onvoorziene omstandigheden daargelaten wacht een volledige Haydn daar de dag des oordeels af.

J. J. S.

(Vrij naar High Fidelity).

kunnen wij ons voorstellen hoe het begrip „samenklank" door de eeuwen heen steeds is gewijzigd en anders is gewaardeerd. Volgens Pythagoras was de samenklank „terts", dus het samengaan van twee tonen die in de toonladder twee plaatsen verschillen, onwelluidend, en dus niet toegestaan. Al gaat de vergelijking niet geheel op, omdat Pythagoras de terts niet als samenklank, maar als sprong in een melodie bedoelde, toch moeten we vaststellen dat de waardering wel sterk is veranderd, want de terts vinden we nu één van de meest welluidende samenklanken. En hoe heeft er al van ver vóór Joh. Seb. Bach tot heden een koude oorlog gewoed tussen componisten, theoretici, en muziekliefhebbers om het strijdpunt: wat is wel en wat is niet een goede en welluidende samenklank!

Hoe het zij, we kunnen ons het ontstaan van de meerstemmigheid het beste als volgt voorstellen: Tijdens de beoefening van de kerkmuziek had men ontdekt dat het een zekere aangename en volle klank gaf als men de melodie niet alleen op de juiste toonhoogte, maar ook een vijftal tonen hoger, of een viertal lager meespeelde of zong. Wij zouden zeggen in kwarten en kwinten. Al spoedig vond dit gebruik allerwege ingang, want men zag er terecht een mogelijkheid in om de eenstemmige muziekpractijk op aangename wijze uit te breiden. Wat we historisch wel vrij nauwkeurig kunnen nagaan is dat men omstreekt het jaar duizend in vrijwel alle kerkmuzikale centra van belang, zich bezig hield met de meerstemmigheid. In feite was echter het woord meerstemmigheid niet op zijn plaats. Want hierbij veronderstelt men twee stemmen (of meer) die zich zelfstandig voortbewegen. In de nieuwgevonden kunstvorm is echter geen sprake van zelfstandigheid: de meeklinkende tonen zijn slechts een versiering, een kleuring van de melodie. Want zij doen niets anders dan de melodie letterlijk op de voet volgen. Daarom geeft men aan deze vorm van meerstemmigheid de naam „Organum".

Van nu af aan gaan we een zeer interessante groei van de meerstemmigheid zien. Heel schuchter gaan de tegenmelodiën zich soms los maken van de eigenlijke melodie, om dan enige tonen werkelijk zelfstandig te worden. Natuurlijk is dit weer een groei van eeuwen, maar van nu af aan is het historisch veel beter na te gaan, omdat men behoefte gaat voelen de muziek op te schrijven. We vinden dus verschillende oude handschriften waarin het meer vrije organum is opgetekend, zodat de ontwikkeling vrij nauwkeurig is na te gaan. Daar we een volgend maal eens verder over deze ontwikkeling zullen praten, wilde ik nog even een kijkje met U nemen bij de eenstemmigheid. Buiten de kerkmuziek leefde en bloeide deze voort in de kunst van de rondreizende ridder-zangers. De vroege Middeleeuwen kennen slechts twee centra van cultuur. De kerk, en de hoven en kastelen. Een burcht was een zeer gesloten gemeenschap. In feite was het een klein stadje, waar men door de voortdurende oorlogen of oorlogsdreigingen zeer op elkaar was aangewezen. Er was dan ook zeer weinig contact met de omgeving en een ieder die zo'n burcht bezocht met nieuws uit de omtrek, nieuws wat betreft politieke gebeurtenissen, was op het kasteel een zeer geziene gast. De eerste berichten die wij krijgen van rondtrekkende ridderzangers, komen uit Zuid - Frankrijk, uit de Provence. Kunstzinnige ridders, Troubadours genaamd, reizen van kasteel tot kasteel, en laten daar steeds hun repertoire horen. Als een blijde mare gaat het door de gehele burcht: Er is weer een Troubadour aangekomen, en 's avonds wordt rond het haardvuur een bijeenkomst belegd, waarvan de zanger het middelpunt is. Zichzelf begeleidend op een eenvoudig snaarinstrument, zingt hij zijn liederen en Balladen. Het onderwerp van zijn liederen? In de eerste plaats de liefde! Niet in de ons vertrouwde vormen, met bankjes en maneschijn, maar in de vormen van deze tijd: Jonkvrouwen, smachtend naar dappere ridders, die in onbekende verten strijden en sneuvelen op het veld van eer. Naast deze vaak schalkse liederen, nemen het nieuws en de politiek echter ook een belangrijke plaats is. De Troubadour weet dat men zeer veel belang stelt in het verloop van veldslagen en oorlogen. Dus heeft hij hetgeen hij te weten is gekomen op rijm en muziek gezet, om het op deze wijze smakelijk voor de toeboorders op te dienen! Rondreizend door geheel Zuid-Frankrijk verspreidden de Troubadours zo ombewust hun liederenschat. Verschillende werden opgetekend, zodat ook wij nu nog een goede indruk hebben van de eenstemmige kunst, die op deze wijze nog eeuwen zou bloeien.

Rien Hasselaar.

DE GESCHIEDENIS VAN DE OSCAR

De nog altijd meest begeerde onderscheiding in de filmwereld viert dit jaar zijn dertigste verjaardag. Binnenkort worden de namen bekend gemaakt van de films en de sterren, de regisseurs en verdere kunstenaars, die in 1957 tot de filmelite gaan behoren.

In mei 1927 werd in Hollywood de Academy of Motion Arts and Sciences opgericht door 36 vooraanstaande leden van de filmkolonie, die zich geroepen voelden om een organisatie te stichten, die het productiepeil vanuit opvoedkundig, cultureel en wetenschappelijk standpunt zou verhogen. Natuurlijk zat er ook een zekere dosis publiciteit in dit streven, want het toekennen van een of meer prijzen voor de beste films, acteurs, enz. zou niet nalaten de aandacht te trekken van het grote publiek en vormde voor de winnaar een prachtige reclame. Nu wordt er door verschillende filmensen wel beweerd dat de meest bekroonde films over het algemeen het kleinste financiële succes geven en dat zij hun producten liever niet aan de opgewonden en overschatte Oscarrace willen laten meedoen, maar toch wordt er nog jaarlijks een bittere strijd gestreden om het kostbare beeldje.

De Academy groeide voorspoedig en omvat heden de meeste belangrijke personen uit de filmindustrie. Telken jare komen de verschillende afdelingen bijeen om een lijst op te stellen van de films, die voor een Oscar in aanmerking komen. Het mogen er per afdeling vijf zijn. Dan worden deze vijf banden vertoond en elk lid van de Academy stemt. Tijdens een plechtigheid worden de winnaars bekend gemaakt, waarbij het de gewoonte is dat zij persoonlijk aanwezig zijn en hun prijs uit de handen van bekende sterren of vroegere winnaars ontvangen. Het is een der grootste feesten van de filmstad. Talloze camera's, televisie, reporters, nieuwsgierigen en bewonderaars zorgen voor een onvergetelijke sfeer en de trotse bezitters van de Oscars van dit jaar glunderen, het middelpunt van een milliardenindustrie. De kranten staan vol met de soms verwachte, wel eens verrassende resultaten en de publicity managers der maatschappijen schrijven zich dol. Langzaam zakt de drukte en men gaat weer denken aan de onderscheidingen van het volgende seizoen. Het eeuwige gevecht begint opnieuw.

Waarom Oscar?

Er gaan talrijke dwaze verhalen over ontstaan, waarde of creatie van deze sierlijke beeldjes. Heel wat lieden, die op de een of andere wijze met de film

Kirk Douglas met Oscar

in verband staan, eisen de eer op Oscar zijn naam gegeven te hebben. Want toen voor het eerst dit vergulde, 25 centimeter hogen bronzen beeldje, dat zes pond weegt en op een marmeren voetstuk staat, werd toegekend, in 1929 over de productie van het vorige jaar, had hij helemaal geen naam. Hij heette eenvoudig het beeldje. Pas in 1931 werd hij gedoopt. Dat ging zo.

Mevrouw Margaret Herrick meldde zich op een mooie maandagmorgen voor haar eerste werkdag bij de Academy, waar zij bibliothecaresse was geworden. Het beeldje stond op het bureau van een van de chefs en mevrouw Herrick werd er formeel aan voorgesteld, als zijnde het voornaamste lid van de organisatie. Ze bekeek het een ogenblik.

- Gut, dat lijkt sprekend op mijn oom Oscar, zei zij toen.

Gelukkig - want anders spraken wij nog over „het beeldje", gelukkig zat er een journalist bij, die de opmerking hoorde. En waar is de pers anders voor

36 EXTRA EGGS PER HEN

Proved by 1033 Purina feeders who kept records

Some folks think pullets produce about the same on one feed as they do on another. Purina asked 1033 ladies with average farm flocks to keep records and see.

These careful day-to-day records showed that more than 2 million hens produced *3 dozen extra eggs per bird*—over U. S. average production in just the first 4 months of laying. Your pullets should lay more eggs than average and make more money on Purina, too. Call us or stop in and let us show you what other folks in our neighborhood are doing.

WORM PULLETS

for less than 1¢ a bird right before housing. Just put Purina Liquid Wormer in the drinking water.

La Gran Bodega .˙ Tel. 1031

General Printing Co.

Uw drukker

Tel. 1058

VOOR AL UW

Sportartikelen

NAAR SPORTHUIS

J. E. P. CABENDA

Oudeschoolstraat 3 — Phone 1539

ORANJESTAD

dan het bekendmaken van nieuws? Snel schreef de man een stukje over het beeldje, dat door de Academy-staf Oscar genoemd werd. En sindsdien bleef het zo. Oscar was er.

Nu was die „oom" Oscar niet eens een echte oom van mevrouw Herrick, doch een ouderc achterneef, Oscar Pierce, een Texan. Hij maakte een klein fortuin in graan en fruit en sleet de laatste jaren van zijn leven in Californië en moet als hij nog leeft, wat onwaarschijnlijk is, rond de negentig zijn.

Mevrouw Herrick vertelde later wel, dat die gelijkenis maar een flauw grapje van haar was, om ook iets te zeggen, doch dat verandert niets aan de zaak. Jammer is alleen dat Oscar Pierce „Oscar" nooit ontmoet heeft. Wellicht interesseerde de film hem helemaal niet.

Begeerde trofee.

Cedric Gibbons, een bekende naam als U de „cast" aan het begin van elke film regelmatig leest, maakte het ontwerp voor Oscar. Tijdens de vergadering van de Academy, die over eventuele onderscheidingen sprak, stelde hij voor geen perkamenten, getuigschriften, plaquettes of medailles toe te kennen, maar iets dat de waardigheid en het individuele karakter van de winnaar zou weergeven. Het moest een ding zijn, waar men trots op zou zijn. Hij maakte gauw een schets en deze werd met algemene bijval aanvaard. George Stanley, een Hollywoodse beeldhouwer, werkte de schets uit tot een beeld.

Oscar is natuurlijk gepatenteerd en in een film zult U nimmer een echte zien. Ook voor imitaties is de schriftelijke toestemming van de Academy nodig, en die wordt heus zo maar niet gegeven. Oscar mag in geen geval een industrieel reclame-object worden, dat U en ik ook op onze schoorsteen kunnen zetten. De ridderlijke, gestyleerde figuur, op een zwaard leunend, kijkt streng de wereld in en kent geen grapjes.

In de regel wordt er een Oscar toegekend voor de beste film, de beste actrice, beste acteur, regisseur, beste aanvullende sterren, beste story, kunstregie, camerawerk, special effects (truckwerk), geluid, kleur, muziek, compositie, liedje, costumes, tekenfilm, documentaire en nog vaak verschillende speciale onderscheidingen. Er lopen in Hollywood al aardig wat mensen rond, die twee of meer Oscars bezitten. Bette Davis bijvoorbeeld heeft er meer dan één, Frederic March ook. De regisseurs veroveren vaak drie, vier Oscars, omdat vooraanstaande makers van films nu eenmaal kleiner in aantal zijn dan sterren. En in de speciale afdelingen, kleur, geluid, mode of art directing zijn er enkelen, die een aparte Oscarkast thuis hebben staan, met boven de tien beeldjes. Walt Disney gaat hierin meestal voor-aan.

De vele filmfestivals van de laatste jaren hebben de waarde van Oscar een beetje gedevalueerd door hun overtalrijke prijzen. Het is wel gebeurd dat de beste film niet ingeschreven werd voor de onderscheiding. Het publiek is soms geneigd zich van een bekroonde film al te veel voor te stellen en bovendien bevat deze wel eens een story, die boven het begrip van de massa uitgaat. Niettemin blijft Oscar „de" onderschijding van de film. Reken er maar op dat op het ogenblik Hollywood gonst van de geruchten, filmtitels en dol wordt van voorstellende, intrigerende, luidruchtige voorspellers. Nog even geduld en de winnaars zijn bekend, de Oscars worden uitgereikt. De achterneef van een kantoorjuffrouw - wie zou dat gedacht hebben? Oscar Pierce zeker niet. Er zijn lieden om minder de historie ingegaan.

A. Goudvis.

„BABY DOLL" OVERSCHRIJDT DE NORMEN

Het toneelstuk „Baby doll" van Tennessee Williams heeft in de filmbewerking van Elia Kazan in de Verenigde Staten een ware storm doen woeden in de rijen van de katholieke organisatie van het „Legion of decency". Zelfs kardinaal Spellman heeft de kansel beklommen om de mensen te waarschuwen deze film niet te gaan zien, hoewel achteraf is gebleken dat de gezaghebbende stem van de Amerikaanse kardinaal vooral werd uitgespeeld in een prestige-kwestie. De invloed van het „Legion of decency", vooral tot uiting komend in de vrijwillige moraal-code, door Hollywood zich zelf opgelegd, is de laatste jaren namelijk aan het afnemen, doordat verschillende producenten tegen het veto van het moraal-bureau in, toch bepaalde scenario's hebben verfilmd. Het is destijds begonnen met "The moon is blue". Deze en andere films zijn ondanks het veto van het moraal-bureau een succes geworden. Er zijn zelfs in sommige Amerikaanse staten enkele proefprocessen gevoerd, waaruit bleek, dat de productie-orde geen enkele wetsgeldigheid bezit. De filmproducenten kunnen deze code negeren als zij willen. Hetgeen altijd al zo is geweest, maar niemand zou het ooit gedurfd hebben, omdat de producenten de machtige invloed van het Legion der Eerbaarheid, en alle vrouwenorganisaties vooral die er achter staan, hadden leren vrezen. Deze invloed schijnt echter te tanen. Althans zijn enkele films dus zonder het fiat van het moraal-bureau met groot succes vertoond zonder dat daar heel Amerika tegen in het geweer kwam. Ook „Baby doll" is een film, waarbij men zich van de moraal-code niets heeft aangetrokken. Maar nu heeft het „Legion of decency" het niet bij protesten alleen willen laten, men heeft kardinaal Spellman verzocht in te grijpen, vooral omdat in „Baby doll" de overschrijding der fatsoensnormen verder gaat dan alleen een formele afwijking van min of meer verstarde regels. Het schijnt, dat de kardinaal nog al ver is gegaan in zijn dreigementen tegenover diegenen (onder de katholieken), die de film toch zouden gaan zien. De kardinaal zal dit tegenover ziehzelf wel kunnen verantwoorden, Al zou deze hoogwaardigheidsbekleder verder zijn gegaan dan zijn bevoegheden reiken, een feit dat zich aan iedereen, die de film objectief kan aanzien, opdringt, is wel, dat men met „Baby doll" te doen heeft met een onsmakelijke, ongezonde, nare film.

Het is misschien goed dit duidelijk vast te stellen. En de duidelijke afwijzing van „Baby doll", niet alleen in de Verenigde Staten, maar ook in Frankrijk en Duitsland, van katholieke zijde, trekt eigenlijk de zaak scheef. Want waarom zou een katholiek door deze film meer in zijn fatsoen worden aangetast dan een niet-katholiek. Het is namelijk het gezonde gevoel voor fatsoen van iedereen, dat in deze film wel een knauw krijgt. Met iemands katholiciteit heeft dit niets te maken. Met alle begrip voor de speciale talenten van Tennessee Williams, wiens kracht het nu eenmaal is, nooit regelrecht uit te spreken of te bedrijven, maar voortdurend te suggereren in de periferie van buiten-normale situaties, waarin min of meer morbide mensen terecht zijn gekomen, is het een duidelijke zaak, dat men zo'n auteur niet alles kan toestaan wanneer hij gebruik wenst te maken van een massa-communicatie middel, dat de film nu eenmaal ook is. En wat gebeurt er in „Baby doll"? De toeschouwer van de film wordt er met alle suggestiviteit van het filmmiddel in geconfronteerd met de hysterische gedragingen van een jonge vrouw, die een dwaas Jozef-huwelijk heeft aangegaan met een veel oudere man. Die man hangt als een zieke hond om haar heen en is een voorwerp van spot voor de hele omgeving. De hysterie van de vertwijfelde maagd duurt een hele film lang en lijkt mij persé ongezond voor welk publiek dan ook om er zich in de bioscoop aan te vergapen. Temeer daar er een tweede man ten tonele verschijnt, op wie de vrouw zich verlieft en die een spelletje met haar speelt tot op de rand van alles en nog wat.

Het typeert de schrijver Tennessee Williams, dat hij in zijn oorspronkelijk scenario ook niet datgene laat gebeuren, wat iedereen logisch verwacht, namelijk de verleiding door de tweede man van de beklemde. Neen, hij voert de situatie zo onfris door dat dit manspersoon zijn siesta gaat doen in het kinderbedje waarin baby doll met de duim in haar mond pleegt te slapen. Alvorens hij echter inslaapt doet hij het kind volledig uit de doeken wat er tussen haar en haar man mankeert. Met andere woorden: baby doll krijgt tijdens deze scène een volledige huwelijksvoorlichting. Er gebeurt echter niets. Daar de Centrale Commissie voor de Filmkeuring in Nederland deze scène geheel heeft gecoupeerd, is er een film vol vreemde suggesties overgebleven, tengevolge waarvan men voortdurend aan het raden blijft of baby doll nog wel maagd is of al niet meer. Op zeker moment schijnt zij wel flinker in haar optreden geworden. Kennelijk is zij meer bewust vrouw (tengevolge van de voorlichting?) en sluit de toeschouwer op het fragment, dat de echtgenoot thuis komt en ontdekt dat zijn vrouw niet meer alleen in huis was. Dan laat de microfoon enkele geluiden door achter enkele minstens sensuele close-ups van de camera aan, die slechts een eunuch onberoerd zouden laten. Enfin, U begrijpt me wel. Van tevoren heeft de toeschouwer reeds kunnen genieten van het ene fragment na het andere, waarin Tennessee Williams uitgebreid de Freudiaanse symboliek tot uitdrukking laat komen. Om er wee van te worden.

Het kan niet worden ontkend, dat Elia Kazan hier en daar in deze film tot een beklemmende sfeertekening weet te geraken, maar de beklemming is meestal van een dubieus soort. Al heeft de zaak ook wel iets te maken met de morbide degeneratie van de Amerikaanse katoenadel, waarvan de film mede een beeld heeft willen geven. Alles bij elkaar ervaart men het hele verhaal als iets onaangenaams, als een gebeuren waarmee men liever niets te maken had. Hetgeen de artistieke prestatie, van Elia Kazan, van Karl Malden als de echtgenoot, vooral van Carroll Baker als baby doll, niet wegneemt. Deze prestatie verdwijnt echter geheel in de morbiditeit van de probleemstelling en haar uitwerking vooral, waarvoor een zinnig mens maar liever wenst te passen. Merkwaardig is nog te constateren hoe in Nederland de Centrale Filmkeuring meent met een (uiteindelijk verwarring wekkende) coupure de ongezonde atmosfeer van zo'n film nog te kunnen zuiveren.

B. J. Bertina.

OPLOSSING

Cultura Prijsraadsel Februari

De componisten in de juiste volgorde waren: Britten, Badings, Bruckner, Tsjaikovsky en Grieg. Na loting viel de prijs ten deel aan Mej. M. Haanen, Julianastraat 4, Oranjestad.

CULTURELE AGENDA

25 april :

Albert Ferber

Pianist in Prot. kerkje.

11 mei : Balletavond

Kovachs-Rabovsky

in de Veer Theater.